

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนความมั่นคงของชาติ ซึ่งรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา และได้กำหนดไว้ในความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ว่า “. . .ตามนัยแห่งแผนการศึกษามันนี้ การศึกษาเป็นกระบวนการ ต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำ ประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างความอูรอปłodกภัย ความมั่นคง และ ความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ . . .”¹ และยิ่งการศึกษามีความสำคัญ มากเท่าใด “ครู” ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบทางการศึกษาก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น เพราะผลทางด้านการสอนของครูมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน² นอกจากนั้นครูยังมีอิทธิพลในด้านเสริมสร้างความคิด พัฒนาสติปัญญา ความเชื่อ ทศนคติ และ กานิยม ตลอดจนวิถีทางในการดำเนินชีวิตแก่ผู้เรียนอีกด้วย³ ดังนั้น การผลิตครูที่มี ประสิทธิภาพจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

¹ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, 2520), หน้า 6.

² เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. รายงานการสัมมนามาตรฐานวิชาชีพครู (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2523), หน้า 1.

³ สุรพงษ์ ปนาทกุล. “องค์ประกอบด้านความถนัดและทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาเอกอุตสาหกรรมศิลป์ของนักศึกษาระกาศนียบัศรวิชาการศึกษาชั้นสูง” (ปริวรรณานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2521), หน้า 1.

ในการจัดการครุศึกษานั้น สถาบันครุศึกษาต่าง ๆ จัดให้นักศึกษาคูได้รับ การศึกษาทั้งทางด้านวิชาสามัญ วิชาเฉพาะ และวิชาชีพครู ทั้งทางภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้นักศึกษาคูมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์วิชาชีพครู จนสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง ประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการครุศึกษาที่ผู้บริหารหลักสูตรทุกระดับ และทุกสาขาวิชา จะต้องยึดเป็นหลัก มีความเข้าใจและรับรู้ในการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพพร้อมกัน

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นประสบการณ์ตรงที่นักศึกษาคูจะต้องลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นประสบการณ์ที่เชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับความรู้ภาคปฏิบัติเข้า ค่ายกัน โดยเฉพาะงานในหน้าที่ครูนั่น เป็นช่วงเวลาที่นักศึกษาคูจะได้นำความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอน วิธีสอน การประเมินผล และหลักการอื่น ๆ นำไป ใช้ในสถานการณ์จริง ซึ่งนับว่าเป็นการเรียนรู้ ปลูกฝังแนวความคิด ประสบการณ์ และ พัฒนาทักษะในการทำงานในโรงเรียน เรียนรู้บทบาท ภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบที่เป็นจริง หรือที่ควรที่เหมาะที่จะเป็นไปได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนเป็นการฝึกให้สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่น นับแต่ผู้บริหาร บุคลากรอื่นในโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง นักเรียน และผู้ปกครอง ตลอดจนประชาชนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งตัวนักศึกษาเองย่อมมี โอกาสที่จะศึกษาบุคลิกภาพ และความสามารถในด้านต่าง ๆ ของตนเอง เพื่อจะได้แก้ไข ข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงเสียก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพครู ดังนั้น การฝึกประสบ- การณ์วิชาชีพครูจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะส่งผลสะท้อนให้ เห็นคุณภาพในการผลิตครูของสถาบันครุศึกษา¹

จากการประเมินผลการพัฒนาการครุศึกษาในช่วงของแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ ระยะที่ 4 (2520-2524) พบว่า การจัดการครุศึกษานั้นยังมีปัญหาและอุปสรรค

¹ สำนักงานคณะกรรมการการ
 แนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู :
 การศึกษาแห่งชาติ, 2523), หน้า 185

หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการผลิตครูในค่านคุณภาพ กล่าวคือ ". . . ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันครูศึกษายังมีพื้นฐานความรู้ในวิชาที่สอน และสมรรถภาพในการสอนอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนั้นยังมีศรัทธา อุดมการณ์ และทัศนคติต่อวิชาชีพครูอยู่ในระดับต่ำอีกด้วย"¹ และด้วยสาเหตุดังกล่าวแล้ว ในการวางแผนพัฒนาการศึกษาในระยะที่ 5 (2525-2529) จึงได้พิจารณากำหนดนโยบายในการพัฒนาการศึกษาให้เน้นการพัฒนาในค่านคุณภาพของการผลิตครูเป็นประการสำคัญ² เมื่อพิจารณาระบบของการผลิตครู ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยป้อนระบบ (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) ซึ่งหมายถึงนักศึกษาครูที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันครูศึกษา จะเห็นว่า งานของสถาบันครูศึกษาส่วนใหญ่จะเกี่ยวพันอยู่กับปัจจัยป้อนระบบ ซึ่งได้แก่นักเรียนที่จะเรียนครู อาจารย์ และกระบวนการ ซึ่งได้แก่ การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร การบริหาร เครื่องอำนวยความสะดวกในด้านการศึกษา การเรียนการสอนต่าง ๆ ดังนั้น สถาบันครูศึกษาจึงจำเป็นต้องพิจารณาหาทางปรับปรุงเกี่ยวกับปัจจัยป้อนระบบ และกระบวนการผลิตครู เพื่อให้การจัดการครูศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวนโยบายในการพัฒนาการศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 (2525-2529) ต่อไป

ความสามารถในการดำเนินงานของหน่วยงานหรือบุคคล เราสามารถทราบได้จากการประเมินผลงานของหน่วยงานหรือบุคคลนั้น เช่น ความสามารถทางวิชาการของนักศึกษาครู ซึ่งเราสามารถทราบได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครู การที่บุคคลแต่ละคนจะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จได้อย่างดีนั้น น่าจะต้องมีอึดทนโน้ตค้นเป็นเบื้องต้น ว่าสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ดี ทั้งนี้ เพราะอึดทนโน้ตค้น เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ กล่าวคือมนุษย์ยอมประพฤติหรือปฏิบัติตนไปในทางที่ตนเองคิดว่าตนเองเป็นเช่นนั้น ผู้ที่มีอึดทนโน้ตค้นที่ดีต่อตนเองจะสามารถใช้ตนเป็นเครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถที่จะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) (กรุงเทพมหานคร . สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา, 2525), หน้า 108.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 110 .

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ ทักษะคิดวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการรับรู้ผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู
2. สร้างสมการทำนายผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู โดยใช้คะแนนอัตมโนทัศน์ ทักษะคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นตัวทำนาย ในกรณีที่อัตมโนทัศน์ ทักษะคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. เพื่อเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ และทักษะคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู

สมมุติฐานในการวิจัย

จากผลงานวิจัยของ บรูโน (Bruno) ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสำเร็จในการสอน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรที่มีส่วนสัมพันธ์กับผลสำเร็จในการสอน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ โดฟ (Dove) และจิตรนาถ กิรติเสวี ซึ่งทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ในการฝึกสอน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการฝึกสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ คิมเมล (Kimmel) ได้ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักศึกษา และความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา พบว่า องค์ประกอบทางด้านบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ผ่านมาสามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ในการสอนได้ และจากผลงานวิจัยของเพอร์คีย์ (Purkey) โคโมริตะ (Komorita) สมชัย ชินะตระกูล และรุ่งนภา ทิมะ ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ (Self-concept) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้วยเหตุที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องแสดงถึงความสามารถทางภาคทฤษฎี ส่วนผลสัมฤทธิ์ในการสอนแสดงถึงความสามารถทางภาคปฏิบัติ ซึ่งจากผลการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาครู ระดับประกาศนียบัตรการศึกษาระดับสูง ของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในภาคต้น ปีการศึกษา 2525 เท่านั้น

สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาครูนั้น ถือเอาคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยสะสมของทุกรายวิชาก่อนนักศึกษาจะทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ถือว่า

1. ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาครู เป็นข้อมูลที่ตอบตามความเป็นจริง
2. วัน เวลา ในการตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันในช่วงของการเก็บรวบรวมข้อมูล ไม่มีผลต่อการวิจัยแต่ประการใด
3. การวัดและประเมินผลการศึกษาของนักศึกษาครู ในวิทยาลัยครูต่าง ๆ มีหลักเกณฑ์ และมีมาตรฐานอย่างเดียวกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

อัตตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งสรุปได้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตนได้รับ ในการวิจัยนี้วัดออกมาเป็นคะแนน โดยใช้แบบวัดอัตตมโนทัศน์ ซึ่ง สมชัย ชินะตระกูล ปรับปรุงจากแนวคิดของเพียร์และแฮร์ริส (Piers and Harris) กับ กัฟ และ ฮิลบรัน (Gough and Heilbrun)

ทัศนคติต่อวิชาชีพครู หมายถึง ผลรวมของการประเมินความเชื่อทั้งหลายที่นักศึกษาครูมีต่อวิชาชีพครู ซึ่งวัดได้เป็นคะแนนโดยใช้แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู ซึ่ง สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ นิยะดา ศรีจันทร์ สร้างขึ้นตามทฤษฎีของฟิชเบิน (Fishbein)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง การที่นักศึกษาครูออกไปทดลองปฏิบัติงานในหน้าที่ครูตามโรงเรียน ซึ่งอยู่ในความดูแลของอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งมีงานหลักที่จะต้องปฏิบัติคือ การสอนนักเรียนประมาณ 6-13 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

การช่วยเหลืออาจารย์พี่เลี้ยงเกี่ยวกับงานด้านธุรการในหน้าที่ครู ตลอดจนการร่วมมือกับเพื่อนนักศึกษาคณาจารย์อื่น ๆ ในโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียงในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนนั้น

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามการรับรู้ของตนเอง หมายถึง คะแนนซึ่งวัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครู โดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยปรับปรุงจาก Professional Teacher Preparation Program Success Questionnaire ของโจน และ แรนคัลด์ (Jones and Randall)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาครูก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู